

Kindermishandeling wereldwijd en op Curaçao

Ellen Maduro

Inleiding

Kindermishandeling is een ernstig maatschappelijk probleem dat steeds meer aandacht vraagt van hulpverleners in de zorgsector. Het betreft een wereldwijd en in de meeste landen ondergerapporteerd probleem. De vraag is of de maatschappij zich de ernst van deze problematiek realiseert. Voor een gezonde ontwikkeling zijn kinderen sterk afhankelijk van een goede interactie met hun ouders, zeker in de eerste levensjaren. Hierdoor ontstaat vertrouwen tussen ouder en kind, voelt het kind zich veilig, en is het in staat emotioneel en intellectueel te groeien. De indirecte omgeving wordt later ook belangrijker. Bij kindermishandeling ontbreekt een dergelijke band/relatie tussen ouder en kind. Kindermishandeling verstoort een gezonde ontwikkeling en kan leiden tot blijvende schade bij het kind. Erger nog, bepaalde vormen van kindermishandeling worden beschouwd als strafbare feiten. Er is dus voldoende reden om deze problematiek wat nader te beschouwen en er meer bekendheid aan te geven. In dit artikel zal het concept kindermishandeling, vormen en risicofactoren van kindermishandeling worden uiteengezet. Er wordt ingegaan op het proces van opvoeden, de internationale en lokale situatie inzake kindermishandeling en de gevolgen ervan. Het artikel wordt afgesloten met een aantal aanbevelingen.

Wat is kindermishandeling

Kindermishandeling is "...elke vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel" (NL Wet op de Jeugdzorg, artikel 1, lid m). Deze definitie wordt ook door Stichting Kinderbescherming Curaçao gehanteerd. De doelgroep cliënten is van 0 tot en met 21 jaar.

Volgens dezelfde Wet op de Jeugdzorg wordt onder 'ouders' verstaan de biologische ouders, stiefouders, adoptiefouders en pleegouders. De 'andere personen' slaat op andere volwassenen van wie het kind of de jongere afhankelijk is voor aandacht, bescherming en verzorging (oppas, leerkracht, trainer van de sportclub, oom, tante, burens, etcetera). In geval van mishandeling wordt door de betreffende volwassenen misbruik gemaakt van machtsvervalscht. Van mishandeling is sprake wanneer een kind of jongere regelmatig wordt geslagen, uitgescholden, vernederd, gepest, geen of heel weinig eten krijgt, geen of onvoldoende aandacht krijgt, gedwongen wordt tot seksuele handelingen en/of activiteiten.

In 1978 formuleert C.H. Kempe de volgende definitie van kinderrechten: "the rights of a child to be protected from parents unable to cope at a level assumed to be reasonable by the society in which they reside" (p.263). Wat als redelijk wordt beschouwd verschildt per type samenleving. Bijvoorbeeld een ondervoed kind in een land waar hongersnood heerscht, kan niet beschouwd worden als een geval van kindermishandeling of verwaarlozing door de ouder. Daar waar een minderjarig kind dat uit noodzaak gaat

werken om bij te dragen in de voorziening van de onderhoudskosten van het gezin, wordt dit niet beschouwd als kinderarbeid.

In het onderzoeksrapport van de UNICEF over de situatie van de kinderrechten op Curaçao, Sint Maarten, Bonaire, Saba, Sint Eustatius en Aruba dat recentelijk is gepubliceerd, wordt kinderarbeid niet gezien als een punt van grote zorg. Zaken die volgens de onderzoekers zeker als problematisch worden beschouwd zijn het welzijn van kinderen op Curaçao, huiselijk geweld, geweld op school, de ongelijkheid tussen lokale en immigrantenkinderen en -jongeren, het risico van seksuele uitbuiting van kinderen, alcohol- en druggebruik en tieners die in conflict zijn met de wet (UNICEF- The situation of children and adolescents in Curaçao, 2013).

In het themanummer 73 van de Liga voor de Rechten van de Mens wordt vermeld dat in sommige landen van Afrika 250 van de 1000 kinderen onder de vijf jaar sterven, terwijl het in westerse landen gaat om 4 á 5 op de 1000. De vraag is welk deel van deze kindersterfte te wijten is aan kindermishandeling. Voorts wordt ingegaan op een enquête van 2004 van de Radio Nederland Wereldomroep over kindermishandeling, onder radio omroepen wereldwijd. Van de partnerstations uit niet-westerse landen gaf 85 procent armoede aan als belangrijkste oorzaak van kindermishandeling, terwijl van de westerse collega's 50 procent verslaving aan alcohol en drugs als oorzaak noemden.

De meeste internationale studies geven geen cijfers over het mondiale verschijnsel kindermishandeling, maar geven wel een verhandeling over feiten en ontwikkelingen omtrent kindermishandeling. Bij internationale vergelijking van de problematiek van kindermishandeling blijkt hoe zeer de interpretatie van kindermishandeling cultureel en situationeel bepaald wordt.

Overigens dient vermeld te worden dat ook kinderen en jongeren zich schuldig maken aan mishandeling van andere kinderen en jongeren.

Vormen van kindermishandeling

Het Nederlands Jeugdinstituut onderscheidt verschillende vormen van kindermishandeling: fysieke, psychische (emotionele) en seksuele mishandeling. Soms is sprake van een combinatie van meerdere vormen. Bovendien kan een kind ook getuige zijn van geweld (bijvoorbeeld huiselijk geweld). Verwaarlozing wordt ook beschouwd als een vorm van mishandeling. Vertrouwenscentrum Kindermishandeling vermeldt een additionele vorm, namelijk institutionele en structurele mishandeling

Fysieke mishandeling is het verschijnsel waarbij regelmatig geweld wordt gebruikt tegen een kind, te weten slaan, duwen, schoppen, knijpen, bijten, schudden, brand- of snijwonden toebrengen, etc. Fysieke mishandeling onderscheidt zich van een ongeval.

Psychische/emotionele mishandeling heeft te maken met afwijzing, vernedering, uitschelden, bedreiging, uitsluiting, pesten, etc. Wanneer kinderen en jongeren niet kunnen voldoen aan te hoge verwachtingen van de ouder of iemand anders en daarom gestraft worden, geldt dat ook als emotionele mishandeling. Het kind wordt dan bang, onzeker en krijgt het gevoel ongewenst te zijn.

Van **seksuele mishandeling** is sprake wanneer kinderen gedwongen worden te participeren in activiteiten die bedoeld zijn om seksuele behoeften van volwassenen en jongeren te bevredigen. Hieronder vallen onder andere gemeenschap hebben, geslachtsdelen tonen, betasten, pornovideo's bekijken of kinderpornovideo's produceren, seksueel taalgebruik, kinderen laten prostitueren. Bij seksuele mishandeling komt machtsmisbruik en intimidatie te pas. Het slachtoffer raakt verstrikt in een speciale relatie met de dader, welke relatie emotionele verwarring veroorzaakt bij het slachtoffer.

Het komt voor dat kinderen getuige zijn van **geweld binnen het huishouden**. Die ervaringen kunnen ook schade bij het kind veroorzaken. Het effect is nog erger bij kinderen die zowel getuige zijn van geweld als zelf mishandeld worden.

Voorts kan een kind zowel lichamelijke als psychische verwaarlozing ondergaan. **Lichamelijke verwaarlozing** is een passieve vorm van kindermishandeling, omdat een kind daardoor niet de zorg en verzorging krijgt die het nodig heeft. Bij psychische of emotionele verwaarlozing komt het kind voortdurend positieve aandacht tekort. Het gaat om gebrek aan liefde, warmte, geborgenheid en steun in de vorm van aanmoedigingen en een schouderklopje.

(Dossier Kindermishandeling - Vormen, Nederlands Jeugdinstituut.mht).

Van **Institutionele en structurele mishandeling** is sprake wanneer een kind geen gepaste hulp kan krijgen of slechter gaat functioneren vanwege een gebrekkig zorgsysteem. Soms is het functioneren en de werking van de wetten van een overheid, instelling of organisatie tegen het belang van het kind (Vormen kindermish- Vertrouwenscentrum Kindermish.mht).

Opvoeding: een proces

Een definitie van 'opvoeden' is 'alle manieren waarop in de omgang tussen kinderen en andere mensen een beïnvloeding beoogd wordt of onbedoeld ontstaat op het functioneren en de ontwikkeling van kinderen' (Hermanns, J.M.A. in: Bouwstenen voor betrokken jeugdbeleid, 2007) Opvoeding is een dynamisch proces dat in een brede context plaatsvindt, waar zich voortdurend aanpassingen voordoen in de interacties tussen de opvoeders (volwassenen) en het kind. In dit proces is sprake van een sturingsmechanisme vanuit beide richtingen (van de opvoeder naar het kind en omgekeerd). Beiden hebben hun rol in het socialisatieproces⁷ van het kind, waarbij het de ouders/opvoeders zijn die de gedragsregels introduceren waar zij waarde aan hechten. Belangrijk hierbij is de wijze waarop zij de regels handhaven of niet handhaven. De mate waarin opvoeders op een constructieve manier omgaan met het bijbrengen van gedragsregels bepaalt de mate waarin het kind zich later aan de regels gaat houden (Laible & Thompson 2002). Wat in ieder geval vaststaat is, dat de opvoeders verantwoordelijk zijn voor het welzijn van het kind.

Het leerproces van de eerste levensjaren is van invloed op de daarop volgende jaren. Dit betekent dat als het kind een problematische start heeft, dit in een later stadium niet altijd gemakkelijk opgelost kan worden. De effecten van ernstige verwaarlozing en mishandeling leiden tot permanente veranderingen in de hersenfysiologie waardoor het gedrag van het kind/slachtoffer wordt aangetast.

⁷ Socialisatieproces is het geheel van (leer)processen, waardoor een individu zich de cultuur van een samenleving eigen maakt, specifiek ook de invloed op kinderen en jongeren van onder meer ouders, vrienden, docenten, groepsleiding en sportverenigingen waardoor ze leren hoe ze zich moeten of kunnen gedragen (<http://www.thesauruszorgenwelzijn.nl/socialisatie.htm>).

Indien het kind zich in een situatie bevindt waar de mensen om hem/haar heen op de juiste wijze op zijn/haar handelingen reageren, dan zal het kind het gevoel hebben deel uit te maken van zijn/haar omgeving en gewaardeerd te worden. Het zal zich gaan hechten aan zijn omgeving en verder zijn weg banen daarin, in interactie met de andere personen. Het leert omgaan met zijn/haar emoties, leiding te accepteren, etc. Zo wordt langzaam aan de basis gevormd voor belangrijke waarden zoals zelfvertrouwen, eigenwaarde, respect. De band met de ouders/verzorgers bepaalt hoe het kind tegen de wereld aankijkt, hoe het reageert op nieuwe ervaringen, zich aanpast aan situaties en in hoeverre het zich bewust laat beïnvloeden.

De opvoeding binnen het huishouden draagt in belangrijke mate bij aan hoe het kind gaat functioneren in de samenleving. Daarnaast is er ook de externe omgeving die zorgt voor een stukje opvoeding van het kind. Hierin ondergaat het kind een opvoedingsproces dat eveneens bijdraagt aan zijn/haar functioneren later in de samenleving. Het krijgt te maken met andere personen en nieuwe ervaringen en participeert aan andere processen. Deze processen hebben hun weerslag op het functioneren van de interne omgeving (het huishouden). De wederzijdse beïnvloeding geldt ook voor de latere levensfasen. Het succes in de ene fase bepaalt het succes in de volgende fase. Dit alles bepaalt het functioneren/gedrag van het kind in de toekomst.

Gezinskenmerken (gezagsproblematiek, disfunctionele relatie van de ouders, gezinsinkomen, etc.) hebben invloed op ervaringen later in het leven: schoolsucces, succes in het vinden en het houden van werk, het functioneren in (intieme) relaties, het wel of niet vertonen van delinquent gedrag, het optreden van psychische stoornissen, enzovoorts (Hermanns, J.M.A. in: Bouwstenen voor betrokken jeugdbeleid, 2007).

Risicofactoren van kindermishandeling

In een literatuurscan van het Wetenschappelijk Onderzoek en Documentatie Centrum (WODC) van het Ministerie van Justitie in Den Haag, wordt het 'ecologische ordeningsmodel' van Belsky (1980) genoemd als één van de meest aangehaalde theorieën die de oorzaken van fysieke kindermishandeling analyseert. Dit model biedt een verklaring voor de ontwikkeling van het kind vanuit vier niveaus die op elkaar inspelen en de achtergrond vormen voor het handelen van ouders. De vier niveaus zijn:

- Niveau 1 is het ontogenetische niveau welke te maken heeft met de ontwikkelingsgeschiedenis van de ouders en de individuele kenmerken die zij inbrengen in het microsysteem.
- Het microsysteem (niveau 2) bestaat uit de betrekkingen binnen het gezinssysteem, evenals individuele kenmerken van het kind en factoren in het leven van de ouders die nu van invloed zijn op hun functioneren.
- Het derde niveau, het exosysteem, omvat de omgeving van het gezin, onder meer de buurt, clubs, het sociaal netwerk, werk.
- Het vierde niveau betreft het macrosysteem. Dit is de overkoepelende maatschappij, de cultuur, welke invloed heeft op de drie andere niveaus of systemen. Bron: WODC. (zie ook Baartman, 1996; Scannapieco & Connell-Carrick, 2005).

De ouder vormt het middelpunt van de elkaar overlappende niveaus of systemen en zijn/haar ontwikkelingsgeschiedenis en individuele kenmerken, bepalen de functionaliteit van het gezin (of huishouden) en de wijze waarop de ouder het kind opvoedt. Uit studies is gebleken dat ouders die zelf kindermishandeling hebben ondergaan en psychische en psychiatrische problemen hebben een risicofactor vormen voor mishandeling van hun kinderen. Voorts laat onderzoek zien dat kinderen met een fysieke of verstandelijke beperking een verhoogde kans hebben om slachtoffer te worden van mishandeling.

Met betrekking tot seksueel misbruik blijken een voorgeschiedenis van seksueel misbruik, hechtingsproblemen, seksuele opvattingen en gebrek aan kennis van de ouders over opvoeding tot de risicofactoren te behoren, alsmede een lichamelijke en/of verstandelijke beperking van het kind. (www.wodc.nl/.../2279-samenvatting_tcm44-4541).

Als het gaat om seksueel misbruik buiten het gezin worden met name vooral statische, onveranderbare kenmerken van het kind zoals geslacht en leeftijd tot de risicofactoren gerekend.

Ook hier wordt een lichamelijke en/of verstandelijke beperking bij kinderen als risico verhogend beschouwd.

Op basis van kwalitatief onderzoek wordt verondersteld dat plegers binnen de school- of sportcontext populaire figuren zijn, die zich vermoedelijk richten op kwetsbare kinderen (onzeker, vervreemd van hun ouders en riskant gedrag. (www.wodc.nl/.../2279-samenvatting_tcm44-4541)). Empirisch onderzoek moet uitwijzen of de veronderstellingen juist zijn.

In huishoudens waar vaak sprake is van huiselijk geweld heerst de juiste sfeer voor het plegen van kindermishandeling. Huiselijk geweld is een complex probleem. Er bestaat niet één verklarende theorie over de oorzaken van huiselijk geweld. Wel zijn er specifieke aspecten te onderscheiden:

- Overdracht van generatie op generatie - Mensen die in hun jeugd slachtoffer zijn geweest van huiselijk geweld lopen een groter risico in hun latere leven weer slachtoffer of zelf dader van huiselijk geweld te worden. Daarbij is de kans groot dat meisjes later slachtoffer worden en jongens dader.
- Onzichtbaarheid - Het geweld is veelal niet zichtbaar voor buitenstaanders en speelt zich af in een intieme relatie van partners of ouders en kinderen. Hierdoor beleven slachtoffers het vaak als een individueel probleem. Loyaliteit en afhankelijkheid kunnen slachtoffers verhinderen om met de problemen naar buiten te komen en hulp te zoeken.
- Machtsverschillen - Bij huiselijk geweld spelen machtsverschillen tussen pleger en slachtoffer een rol. Er is veelal sprake van een verstoorde machtsverhouding tussen de bedreigde en de bedreigende partij. Bovendien zijn deze machtsverschillen vaak geslachtsgebonden (mannelijke dominantie).
- Andere problemen - Daarnaast kan huiselijk geweld gepaard gaan met andere problemen, zoals spanningen tussen (ex)partners, werkloosheid, psychische problemen of verslaving. (Dossier Kindermishandeling - Vormen, Nederlands Jeugdinstituut.mht:).

De Nederlandse Stichting Stop Kinderporno & Abuse geeft de volgende opsomming van risicofactoren:

Risicofactoren:	
Leefomstandigheden - Gezinsklimaat. Zo blijkt dat bij de helft van de gezinnen waarin kindermishandeling plaatsvindt, conflict en geweld in de partnerrelatie aanwezig zijn. - Sociaaleconomische omstandigheden, zoals armoede en sociale isolatie. - Gezinssamenstellingen. Kindermishandeling komt meer voor bij alleenstaande ouders, grote gezinnen en laag opgeleide ouders. - Sociaal-culturele context. Sommige culturen tolereren geweld meer dan anderen.	Problemen en persoonlijkheid van de ouder - Persoonlijke problemen zoals depressie, labiliteit, gebrek aan zelfwaardering, verslaving, werkeloosheid, of een chronische ziekte. - Nare jeugdervaringen. Ze zijn vaak zelf slachtoffer van mishandeling geweest. - Gebrek aan pedagogisch besef zoals een verkeerde interpretatie van kinderlijk gedrag en onrealistisch hoge verwachtingen.
Kenmerken die het kind extra kwetsbaar maken - Aangeboren en fysieke kenmerken zoals vroeggeborenen, kinderen met een handicap en huilbaby's. - Leeftijd. Hoe jonger, hoe kwetsbaarder. - Gedrags- en ontwikkelingsproblemen.	

Kindermishandeling wereldwijd

Zoals boven al aangegeven vormt de definiëring van het concept kindermishandeling een probleem bij internationale vergelijking van het probleem. Bovendien speelt het verschil in steekproefgrootte en onderzoeksmethodologie ook een rol. Doordat in de meeste landen niet of nauwelijks onderzoek naar de problematiek van kindermishandeling wordt verricht, is de informatie hierover schaars. De beschikbare informatie is vaak niet actueel. Bij het gebruiken van niet recente cijfers moet men daarom in gedachten houden dat de huidige situatie waarschijnlijk ernstiger is.

Een ander aspect waar men rekening mee moet houden is dat, in gevallen waar wel sprake is van feitenregistratie, het aantal gemelde zaken maar een deel van de werkelijkheid weergeeft. Uit angst, schaamte, gebrek aan informatie over de wijze waarop men een zaak moet melden, worden niet alle gevallen van kindermishandeling gemeld. Binnen sommige gezinnen wordt fysieke en verbale berisping gezien als een normaal proces van socialisatie en het bijbrengen van discipline.

In een studie die in 2002 door Paolo Sergio Pinheiro in opdracht van de Verenigde Naties (VN) is verricht zegt de auteur dat internationale afspraken omtrent mensenrechten geen garantie biedt voor bescherming van kinderen, die juist het meest kwetsbaar zijn in de samenleving. Hij vindt dat de VN onmiddellijk actie moet ondernemen om de regeringen op hun verantwoordelijkheid te wijzen om kinderen als volwaardige burgers te behandelen. In zijn verslag presenteert hij enkele informatie over kindermishandeling over de hele wereld in het jaar 2002.

Meer dan 1 miljoen kinderen wereldwijd zitten in een gevangenis, waarvan 90 procent voor een simpel delict. Geweld tegen kinderen in gevangenissen, ziekenhuizen en internaten is normaal en wordt soms gebruikt onder het mom van medische behandeling, zonder een of andere vorm van narcose.

Per jaar worden één miljoen kinderen gedwongen in pornografie en prostitutie te gaan werken. Ze worden ontvoerd, verkocht, verhandeld of anderszins gedwongen.

Volgens The World Health Organisation hebben 150 miljoen meisjes en 73 miljoen jongens onder 18 jaar, gedwongen seksuele gemeenschap gehad of andere vormen van seksueel geweld met fysiek contact ondergaan in 2002.

53.000 Kinderen zijn in 2002 het slachtoffer geworden van moord.

Het kindermoordpercentage was twee maal hoger in de ontwikkelingslanden dan in de ontwikkelde landen.

In 21 landen, waarvan de meesten geïndustrialiseerd, heeft 36 procent vrouwen en 29 procent mannen gezegd dat zij het slachtoffer zijn geworden van seksueel misbruik in hun kinderperiode. Volgens het verslag hebben de meeste gevallen in familiesfeer plaatsgevonden.

Tussen 80 and 93 procent van de kinderen wordt thuis fysiek gestraft; een derde deel met een voorwerp.

218 Miljoen kinderen doen wereldwijd kinderarbeid, waarvan 126 miljoen onder barslechte omstandigheden.

1.8 Miljoen kinderen zitten in prostitutie of pornografie and 1.2 miljoen kinderen zijn verhandeld.

275 miljoen kinderen zijn in 2002 jaarlijks getuige van huiselijk geweld.

Wereldwijd zijn 250.000 kinderen soldaat. Volgens Amnesty International is 40 procent van de soldaten in Congo kinderen. (<http://www.independent.co.uk/news/world/politics/un-report-uncovers-global-child-abuse-419700.html>)

Recente schattingen van het aantal kinderen in Nederland dat jaarlijks slachtoffer wordt van enige vorm van kindermishandeling binnen of buiten het gezin variëren van 118.000 tot ruim 180.000 (WODC: Tweede Nationale Prevalentiestudie Mishandeling van kinderen en jeugdigen, 2011).

In de uitgave nummer 9, juli 2009 van het tijdschrift Challenges (een productie van de Economic Commission for Latin America and the Caribbean (ECLAC)/United Nations Children's Fund (UNICEF)), is in het kader van de Millenium Development Goals, aandacht besteed aan kindermishandeling in Zuid- en Midden Amerika. In de verschillende landen is onderzoek hiernaar gedaan. De onderzoeksmethodieken en -aspecten verschillen weliswaar, maar desondanks krijgt men een beeld van bepaalde aspecten van de problematiek. Hieronder volgt een greep uit de onderzoeksresultaten.

Tabel 1. Kindermishandeling in enkele Latijnsamerikaanse en Caraïbische landen

Land	Jaar van Onderzoek	Steekproef	Resultaat
Argentina	2000-2001	450 universiteitsstudenten	55% van de respondenten zijn als kind fysiek gestraft
Chile	2006	1525 kinderen tussen 12-17 jaar	75,3% van de geïnterviewde kinderen tussen 12-17 jaar hebben een of andere vorm van geweld van hun ouders ervaren (fysiek of emotioneel)
Colombia	2005	37 huishoudens (aselect)	42% van de vrouwen zegt dat hun man/partner de kinderen straft door hen te slaan
Ecuador	2005	onbekend	51% van de kinderen is het slachtoffer geworden van mishandeling
Uruguay	2008	1100	82% van de geïnterviewde volwassenen rapporteert fysiek of emotioneel geweld tegen een kind in het huishoudend
Costa Rica	2003	600 personen van 18 jaar en ouder	74,2% pleegt verbale mishandeling tegen hun kinderen en 65,3% gebruikt fysiek geweld
Mexico	2000	4.000.000 kinderen en jongeren tussen 6-17 jaar	één derde deel van de kinderen tussen 6-9 jaar zegt met geweld te worden behandeld, zowel thuis als op school
Guyana	2004	3855 kinderen	33% van de kinderen is door familieleden fysiek mishandeld
Haiti	2005-2006	onbekend	49% van de vrouwen hebben als kind binnen hun familie seksueel geweld ervaren
Bron: Challenges nr. 9, juli 2009 (ECLAC/UNICEF)			

De problematiek van kindermishandeling op Curaçao

Op Curaçao houdt de Stichting Kinderbescherming Curaçao (SKB-C) zich al jaren bezig met de kindermishandelingsproblematiek. Bij het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling dat onderdeel vormt van de Stichting Kinderbescherming Curaçao komen vanaf 2004 meldingen binnen van kindermishandeling. De geregistreerde meldingen worden na een nader onderzoek en begeleiding, indien sprake is van een casus, doorverwezen naar ondermeer de Voogdijraad, Skuchami, Yuda bo Yu. Naast de Stichting Kinderbescherming Curaçao zijn er meerdere instanties die hulpverlening bieden in geval van kindermishandeling, waaronder het Centraal Meldpunt Kindermishandeling (CMK) dat onder de Voogdijraad valt. De indruk bestaat dat ten aanzien van kindermishandeling de zorg op enigszins fragmentarische wijze geschiedt. In een conferentie "Kumbre Plan Nashonal" die eind mei 2012 door de organisatie Aliansa is georganiseerd, waarbij stakeholders in de zorgsector bij elkaar kwamen om te discussiëren over een nationaal plan voor betreffende sector, is het probleem van fragmentatie in de hulpverlening ook ter sprake gekomen.

De kennis en het inzicht omtrent de problematiek van kindermishandeling is voornamelijk gebaseerd op praktijkervaring met hulpverlening aan slachtoffers en melders. Er is weinig onderzoek gedaan naar de omvang, aard en achtergrond van kindermishandeling.

In 2010 is door de mevrouw Klein, studente van het Universitair Medisch Centrum in Groningen, in samenwerking met de Stichting Kinderbescherming Curaçao een onderzoek gedaan naar de prevalentie van kindermishandeling onder middelbare school scholieren op Curaçao, alsmede de visie van huisartsen op de signalering. De leeftijd van de scholieren varieert van 11 tot en met 17 jaar. Van de 545 respondenten is 37 procent ooit fysiek mishandeld (bij de keel gegrepen, adem afgeknepen, in elkaar geslagen, verwond met een scherp of gloeiend voorwerp en/of verwond met een wapen). Van de fysiek mishandelde scholieren is 43,8 procent man en 56,2 vrouw. Vsbo-ers hebben vaker fysieke mishandeling ondergaan en zo ook kinderen uit een éénoudergezin. Een verband tussen fysieke mishandeling en inkomensniveau en het type ouders (biologisch, pleegouders, stief- en adoptie ouders) is niet gebleken.

Wat psychische/emotionele mishandeling betreft, is het resultaat dat 3,1 procent van de studenten deze vorm van mishandeling in het afgelopen jaar heeft ervaren. Er zijn geen significante verschillen wanneer men psychische/emotionele mishandeling relateert aan geslacht, geboorteland, opleidingsniveau, het inkomen van de ouders, eenoudergezin versus tweeoudergezin, eigen ouders versus stief-/pleeg-/adoptieouders.

Seksueel misbruik is bij 15,6 procent van de respondenten voorgekomen, met name de meisjes (67,1%). Vijf procent van de seksueel misbruikte respondenten is tot seksuele gemeenschap gedwongen. Een combinatie van vormen van kindermishandeling is door 11,7 procent van de respondenten ervaren (Klein K. 2010, pagina 17-20).

Advies- en Meldpunt Kindermishandeling Curaçao

In april 1999 is door de Werkgroep tegen Kindermishandeling, -misbruik en verwaarlozing op Curaçao het initiatief genomen om een Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK) op te richten. Door omstandigheden is het AMK pas in 2008 van start gegaan.

Het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling is een centraal punt waar:

- situaties van kindermishandeling, -misbruik en verwaarlozing worden gesignaleerd, aangemeld, onderzocht, beoordeeld, geadviseerd, geconsulteerd en doorverwezen
- feedback gegeven wordt aan de melders
- coördinatie van het op gang brengen van de hulpverlening geschiedt
- registratie van alle meldingen, de casuïstiek en casusverloop plaatsvindt

Het AMK heeft het volgende ten doel:

- het kind, de jeugdige en de jongere beschermen tegen kindermishandeling, -misbruik en verwaarlozing
- een advies- en consultatiefunctie vervullen ten aanzien van vermoedens en aanpak van kindermishandeling, -misbruik en verwaarlozing
- de toestand van kindermishandeling opheffen door onderzoek en hulpverlening op gang te brengen
- het monitoren van de hulpverlening ten aanzien van het mishandelde en verwaarloosde kind
- het registreren en analyseren van gegevens voor het waarborgen van professionaliteit in de hulpverlening en voor het verkrijgen van epidemiologische gegevens

(Stichting Kinderbescherming Curaçao; Jaarverslag AMK 2007-2010).

Tot de doelgroep van het AMK behoren alle mishandelde, misbruikte en verwaarloosde kinderen en jongeren van 0 tot en met 21 jaar op Curaçao, alsmede hulpverleners en opvoeders. De plegers van kindermishandeling behoren niet tot de doelgroep. Inzicht in het profiel van de plegers moet via een ander soort onderzoek verkregen worden.

Om organisatorische redenen is het AMK ondergebracht bij de Stichting Kinderbescherming Curaçao. De Stichting Kinderbescherming Curaçao heeft gedurende jaren veel kennis en ervaring opgedaan met de aanpak en begeleiding van kindermishandeling.

In het jaar 1998 heeft de toenmalige Nederlandse Antillen het Verdrag van de Rechten van het Kind geratificeerd. Artikel 19 van dit Verdrag verplicht de overheid elke vorm van kindermishandeling tegen te gaan. Concreet betekent dit dat de overheid moet garanderen dat burgers geen schendingen plegen tegen kinderrechten. Eén van de instrumenten die de overheid heeft om dit te bewerkstelligen is het omvormen van het AMK tot een integraal en structureel onderdeel van het hulpverleningscircuit op Curaçao. Dit kan mogelijk leiden tot bevordering van en meer effectiviteit in de signalering van kindermishandeling op Curaçao.

Tabel 2 geeft een overzicht van het aantal en soort melders per jaar van 2007 tot en met 2011.

Uit de tabel blijkt dat het aantal ouders die een zaak hebben gemeld in vijf jaar tijd continu is toegenomen. Vergeleken met 2007 is het aantal in 2011 meer dan verdubbeld. Hetzelfde geldt voor de categorie 'onderwijsinstanties'. Het aantal melders in deze categorie is in 2011 circa drie keer zo groot als in 2007.

Dit zou een indicatie kunnen zijn van een bewustwordingsproces bij de ouders, onderwijsinstanties en andere instanties, welke een plichtsbesef met zich meebrengt dat mishandeling moet worden aangekaart.

Tabel 2 Overzicht aantal meldingen uitgesplitst naar soort melder						
<i>Aanmelders</i>	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Cliënt zelf	25	15	16	40	17	29
Moeder/Vader	60	85	125	130	133	173
Oma/Opa	35	36	42	29	33	49
Overige familie	15	19	30	34	23	43
Derden	30	21	23	25	27	39
Onderwijsinstanties	20	38	52	55	57	45
Instanties Curaçao/ Nederland	35	52	63	52	60	40
Anoniem	89	55	69	59	77	43
Totaal	309	321	420	424	427	461
Bron: Stichting Kinderbescherming Curaçao						

In tabel 3 wordt de aard van mishandeling en verwaarlozing in beeld gebracht. Emotionele mishandeling/verwaarlozing komt relatief het vaakst voor onder de melders, 44 procent van het totale aantal.

Tabel 3 Overzicht aantal meldingen uitgesplitst naar aard van de melding						
<i>Aard meldingen</i>	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Fysieke mishandeling/verwaarlozing	50	58	112	113	55	51
Emotionele mishandeling/verwaarlozing	99	119	164	188	189	194
Affectieve en cognitieve verwaarlozing	34	49	45	45	52	58
Pedagogische verwaarlozing ⁸	25	40	34	32	80	95
Seksuele mishandeling	23	25	29	21	24	25
Combinatie hulpvraag ⁹	19	30	28	25	26	38
Totaal	250	321	412	424	426	461
Bron: Stichting Kinderbescherming Curaçao						

Het aantal minderjarige cliënten is van 311 in 2004 toegenomen tot 889 in 2011 (Tabel 4). Uit de cijfers kan niet worden geconcludeerd dat er meer jongens dan meisjes betrokken zijn of omgekeerd. Er is eerder sprake van een schommeling.

Tabel 4. Minderjarige cliënten naar geslacht									
<i>Geslacht</i>	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Jongens	160	95	128	302	321	299	311	398	398
%	51	54	44	58	59	50	49	45	45
Meisjes	151	80	162	220	220	297	324	491	491
%	49	46	56	42	41	50	51	55	55
Totaal	311	175	290	522	541	596	635	889	889
Bron: Stichting Kinderbescherming Curaçao									

⁸ Van pedagogische verwaarlozing is sprake als de invloed van één of meer instrumentele opvoedingsvariabelen op kinderen, het volbrengen van diens ontwikkelingstaken bedreigt of feitelijk belemmert (als basis aspecten van verzorging ontbreken (de zorg voor hygiëne, goede voeding, nachtrust, etcetera), maar ook verwennerij, overprotectie, dominantie autoritair optreden, onder- of overschatting); Rink. J.E. 2004, Praktische Pedagogiek, pag 65/66.

⁹ Een combinatie van twee of meer van bovengenoemde meldingen.

Het hulpaanbod betreft voornamelijk het geven van informatie en op de tweede plaats advisering (Tabel 5). Informatievoorziening bevordert het bewustwordingsproces van de betrokkenen en verhoogt de zelfredzaamheid van de cliënten.

Tabel 5 Soort hulpaanbod door Stichting Kinderbescherming Curaçao							
<i>Hulpaanbod door SKB-C</i>	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Informatie	202	212	229	212	260	286	210
Advies	125	130	139	175	111	129	153
Bemiddeling	48	60	79	60	80	90	35
Begeleiding	44	48	58	48	79	86	20
Doorverwijzing	88	148	160	148	169	188	43
Bron: Stichting Kinderbescherming Curaçao							

Volgens Stichting Kinderbescherming Curaçao behoren veel kinderen en jongeren die bij de Stichting kinderbescherming Curaçao zijn aangemeld tot een risicogroep, waar de hierna volgende risicofactoren zich voordoen:

- gezinssituatie (éénoudergezinnen, echtscheiding, tienermoederschap, pleeg- en stiefouders)
- opvoedingssituatie binnen en buiten het gezin (gezags- en/of gedragsproblemen)
- huisvestingssituatie (weinig woonruimte, slecht onderhouden woning, meer gezinnen in één huis)
- huishoudinkomen (onder het bestaansminimum)
- infrastructuur in de wijken (weinig of niet goed georganiseerde voorzieningen op het gebied van verkeer/vervoer, hulpverlening, sociaal-culturele activiteiten)
- verslavingsproblematiek (drugs, alcohol, gokken)
- enorme schooluitval (dropout-rate 43%)

In oktober 2006 is met het instellen van een “emergency 3 digit nummer” de kinder- en jeugdtelefoon bij de Stichting Kinderbescherming Curaçao officieel van start gegaan. Hierdoor is het voor kinderen en jeugdigen mogelijk geworden gratis te bellen met het nummer 918. Jongeren kunnen elke dag gedurende vastgestelde uren bellen en worden door vrijwilligers telefonisch ondersteund. Tabel 6 geeft een overzicht van het profiel van de bellers, de hulpvraag en het soort gesprek. Opvallend is het aantal bellers van 23 jaar en hoger. Voorts blijkt dat aanzienlijk meer meisjes/vrouwen bellen dan jongens/mannen. Ruim 55 procent heeft in 2011 gebeld voor algemene informatie en informatie over de kinder- en jeugdtelefoon. Ruim een vijfde deel heeft regelmatig behoefte aan een luiterend oor of ondersteuning en verreweg de meeste bellers(92%) willen een serieus gesprek.

Tabel 6 Overzicht bellers Telefòn pa Mucha i Hóben 2012							
<i>Leeftijd</i>		<i>Geslacht</i>		<i>Consult</i>		<i>Soort gesprek 1</i>	
≤ 7 jaar	35	Vrouw	1426	Sexualiteit	83	1e Keer bellers	945
8-10 jaar	74	Man	646	Relatie	68	Vervolggesprek	140
11-12 jaar	80	Groepje	25	Thuisituatie	143	Al eerder gebeld	604
13-14 jaar	135	Totaal	2097	Gezondheid	41	Regelmatige beller	408
15-16 jaar	107			School	146	Totaal	2097
17-18 jaar	167			Geweld	39		
19-20	101			Emotionele pr.	48	<i>Soort gesprek 2</i>	
21-22	103			Informatie 918	1002	Serieus gesprek	1981
≥ 23 jaar	1295			Algemene inf.	527	Twijfelachtig gesprek	116
Totaal	2097			Totaal	2097	Totaal	2097
Bron: Stichting Kinderbescherming Curaçao: Kinder- en jeugdtelefoon							

Gevolgen van kindermishandeling

Het effect van mishandeling is niet bij elk kind gelijk. Factoren zoals de ernst van het geweld, de leeftijd waarop de mishandeling begint, de duur van de mishandeling, de steun die het kind krijgt van anderen, de persoonlijkheid van het kind en de mate van emotionele druk op het kind spelen een rol (Adrie Wolzak en Ingrid ten Berge Juli 2008; Nederlands Jeugdinstituut:

Bron: http://www.nji.nl/nji/dossierDownloads/Gevolgen_Kindermishandeling.pdf).

Bij kindermishandeling ontbreekt de liefdevolle zorg en aandacht van de ouder, waardoor het kind zich emotioneel niet kan ontplooien. Het kind voelt zich niet veilig en verliest het vertrouwen in zichzelf en de ander, waardoor zijn ontwikkeling in de knel komt. De omgang met zijn directe en indirecte omgeving wordt verstoord. Het gaat de schuld bij zichzelf zoeken, waardoor het een vertekend beeld krijgt van zichzelf en zijn zelfvertrouwen verder wordt aangetast.

Bij zware fysieke mishandeling kan het kind letsel oplopen, waardoor de ontwikkeling wordt geremd en stoornissen worden veroorzaakt (door verstoring van de normale vorming van het netwerk van zenuwen in een deel van de hersenen). De beschadigingen kunnen van blijvende aard zijn, met als gevolg ondermeer blindheid, doofheid, ademhalingsmoeilijkheden, leerproblemen, spraakproblemen, ontwikkelingsachterstand, mentale achterstand. In het uiterste geval kan het kind zelfs komen te overlijden (Bron: 10-factsheet-kindermishandeling).

Uit onderzoek is gebleken dat kindermishandeling een belangrijke oorzaak is van schooluitval, criminaliteit, verslaving, geweld, zwerfgedrag, psychisch lijden, ernstige lichamelijke ziektes. De effecten werken door in de volgende generaties.

Op latere leeftijd, wanneer het slachtoffer volwassen is, kunnen posttraumatische stoornissen en lichamelijke klachten die in feite een psychische oorsprong hebben, zich voordoen. Soms wordt een oplossing gezocht in verslaving, zelfverwonding en zelfmoord (Nederlands Jeugd Instituut. Dossier kindermishandeling: 10_factsheet_kindermishandeling.pdf.).

Kindermishandeling kan tot gedrag leiden dat door de maatschappij als overlast en als bedreiging van de veiligheid wordt ervaren. Voor de maatschappij brengen de gevolgen van mishandeling enorme kosten met zich mee. Te denken valt aan de zorg en hulpverlening, maar ook de aanpak van de criminaliteit en de kosten van gezondheidszorg. Volgens Meerdering zijn de kosten van de gevolgen van kindermishandeling in de Nederlandse samenleving geschat op 1 miljard euro per jaar (Meerdering 2006).

Conclusie en aanbevelingen

Conclusies

Kindermishandeling is en blijft wereldwijd een ernstig maatschappelijk probleem, dat ingrijpende gevolgen heeft voor de gezonde ontwikkeling van kinderen, jeugdigen en jongeren, ook op Curaçao. In de meeste gevallen geschiedt de mishandeling in de directe omgeving van het kind en zijn de plegers voor het kind bekend (vaak familieleden).

Kindermishandeling is één van de meest grove vormen van schending van mensenrechten. Desondanks is nog altijd sprake van onderregistratie, met name wanneer het gaat om seksuele mishandeling.

Kindermishandeling is de manifestatie van een disfunctionele relatie tussen het kind en de ouders/verzorgers en andere volwassenen, die eigenlijk op een liefdevolle wijze voor het kind horen te

zorgen. In bepaalde culturen beschouwt men lichamelijk geweld als onderdeel van het socialisatieproces van kinderen, terwijl het misschien gaat om machtsmisbruik door volwassenen.

Tot de risicofactoren horen onder andere, ervaring van de ouder als slachtoffer van kindermishandeling, een disfunctioneel huishouden, gebrek aan kennis van de ouders over opvoeding, kenmerken zoals leeftijd en geslacht van het kind of de jongere, een slechte economische situatie van het huishouden, verslavingen.

De effecten van kindermishandeling zijn of direct of op termijn merkbaar en variëren van psychisch en lichamelijk letsel tot de dood van het slachtoffer. Psychische stoornissen die leiden tot schooluitval en verslavingen, zijn op latere termijn te zien. Sommige slachtoffers belanden in de criminaliteit. Het spreekt voor zich dat de zorg voor en de hulpverlening aan de slachtoffers van kindermishandeling en de bestrijding van de criminaliteit voor de maatschappij enorme kosten met zich meebrengt. In voorkomende gevallen gaat kindermishandeling van generatie op generatie over.

Bij internationale vergelijking van het voorkomen van kindermishandeling blijkt hoezeer dit fenomeen cultureel bepaald wordt. Hierdoor is het niet makkelijk om een gestandaardiseerd meetinstrument te ontwikkelen.

Aanbevelingen

Een effectieve aanpak van de problematiek van kindermishandeling noodzaakt derhalve tot een goed opgezet systeem van registratie van de omvang en aard, risicofactoren, beschermingsstrategieën, het effect van geweld tegen kinderen en jongeren in het huishouden, de kosten die kindermishandeling en -verwaarlozing met zich meebrengen voor de maatschappij.

Zodoende kan men vanuit een centraal coördinatiestructuur de ontwikkelingen omtrent kindermishandeling blijven monitoren. Dit biedt de hulpverleners de mogelijkheid om vanuit het centrale coördinatiepunt eventuele interventie-strategieën bij te sturen.

Centrale coördinatie van de registratie betekent dat de inspanningen van alle betrokken hulpverleners gebundeld en op elkaar afgestemd worden. Dit betekent ook dat optimaal gebruik wordt gemaakt van de specifieke deskundigheid en invalshoek van elke hulpverlener. Dit biedt een voordeel in het proces van standaardisering van de registratie. Er wordt vanuit uniformiteit aan de problematiek gewerkt. Hierdoor voorkomt men fragmentatie en inefficiëntie in zowel de registratie als het beleid, zorg en hulpverlening ten aanzien van kinderen op Curaçao.

Ook in het rapport van UNICEF wordt aangegeven dat er veel te verbeteren valt in de samenwerking tussen de overheid en maatschappelijke organisaties die verantwoordelijk zijn voor jeugdbeleid. De betrokkenheid van de kinderen zelf en hun ouders in deze samenwerking is van zeer groot belang.

Rekening houdend met wat in de literatuur wordt vermeld over de voorgeschiedenis die sommige plegers hebben als slachtoffer van kindermishandeling, is het zaak om aandacht te besteden aan de plegers van misbruik. Onderzoek moet informatie leveren over de achtergrond en kenmerken van de plegers, zodat achteraf alsnog behandeling en herstel kan plaatsgevonden.

Ter waarborging van een gezonde ontwikkeling van het kind en onze Curaçaose maatschappij dienen de inspanningen van de verschillende instanties en personen die betrokken zijn bij registratie, onderzoek, vaststelling van de casus, ondersteuning, hulpverlening en zorg ten aanzien van het kind en zijn familie op elkaar te worden afgestemd.

Literatuur

Eisenberg, N., Hofer, C., Spinrad, T.L. and others (2009): Understanding mother-adolescent conflict discussions: Concurrent and across-time prediction from youths' disposition and Parenting

Hermanns, J.M.A. (2007): Opvoeden en opgroeien: een visie achter het beleid, in: Bouwstenen voor betrokken jeugdbeleid.

Kempe, C. H. (1978): Recent developments in the field of child abuse. *Child Abuse and Neglect*, 2(4): 261-267

Klein, K. (2010): De prevalentie van kindermishandeling onder middelbare scholieren op Curaçao en de visie van huisartsen op de signalering aldaar - Universitair Medisch Centrum Groningen.

Laible, D. J., & Thompson, R. A. (2002). Mother-child conflict in the toddler years: Lessons in emotion, morality, and relationships. *Child Development*, 73, 1187-1203.

Lemmers, L. (2002). Een veilige wereld begint thuis! Aanzetten voor preventiebeleid gericht op kinderen en huiselijk geweld. (Studie in opdracht van de Raad voor de Kinderbescherming).

NSPCC inform, may 2012: Comparing child abuse statistics over time and between countries

Themanummer 73 van de Liga voor de Rechten van de Mens: Kindermishandeling wereldwijd.

Jaarverslagen en voorlichtingsmateriaal van de Stichting Kinderbescherming Curaçao.

Jaarverslag Telefòn pa Mucha i Hóben 2011 van de Stichting Kinderbescherming Curaçao.

Hermans, J.M.A Jaarverslag 2007-2010 Advies en Meldpunt Kindermishandeling

Nederland Jeugd Instituut. Dossier kindermishandeling: 10_factsheet_kindermishandeling.pdf.

Nederland Jeugd Instituut. Dossier kindermishandeling: Kennis over jeugd en opvoeding.

UNICEF 2013. The Situation of Children and Adolescents in Curaçao: Key findings and recommendations.

<http://www.AMK-Nederland - Wat is kindermishandeling.mht>

[http://books.google.com/books?id=XCXIkKjvmMIC&pg=PA16&lpg=PA16&dq=\(Laible+%26+Thompson+2002\)&source=bl&ots=mF9ptJAfHw&sig=3Uy4G_-eQXUpE88fxYTPtKN2jMM&hl=en&sa=X&ei=j59uUaa9FIGQ9QTUIIHwCA&ved=0CE0Q6AEwBw#v=onepage&q=\(Laible%20%26%20Thompson%202002\)&f=false](http://books.google.com/books?id=XCXIkKjvmMIC&pg=PA16&lpg=PA16&dq=(Laible+%26+Thompson+2002)&source=bl&ots=mF9ptJAfHw&sig=3Uy4G_-eQXUpE88fxYTPtKN2jMM&hl=en&sa=X&ei=j59uUaa9FIGQ9QTUIIHwCA&ved=0CE0Q6AEwBw#v=onepage&q=(Laible%20%26%20Thompson%202002)&f=false)

<http://www.cepal.org/dds/noticias/desafios/0/37890/Challenges9-cepal-unicef.pdf>

<http://www. Dossier Kindermishandeling - Vormen, Nederlands Jeugdinstituut.mht>

http://www.stopkinderpornoabuse.com/index.php?option=com_content&view=article&id=34576&Itemid=123&lang=nl

<http://www.Vormen kindermish- Vertrouwenscentrum Kindermish.mht>

<http://.Literatuurscan WODC kindermishandeling.pdf>